

AHOLI TURMUSH DARAJASI BO'YICHA TURLI NUQTAI NAZARLAR XUSUSIYATLARI

Xolto'rayev Islom Ilhomovich

Termiz davlat universiteti Iqtisodiyot yo'nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada aholi turmush darajasi tushunchasining mazmun mohiyatiga to'xtanilgan. Aholi turmush darajasi bo'yicha turli xil nuqtai nazarlar tahlil qilingan, "farovonlik" va "hayot sifati" tushunchalari mohiyatini yoritishga harakat qilingan.

Kalit so'zlar: Aholi turmush darajasi, farovonlik, hayot sifati.

ХАРАКТЕРИСТИКА РАЗНЫХ ПУНКТОВ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ

Аннотация: В данной статье рассматривается сущность понятия уровня жизни населения. Проанализированы различные точки зрения на уровень жизни населения, а также предпринята попытка уточнить сущность понятий «благополучие» и «качество жизни».

Ключевые слова: уровень жизни населения, благополучие, качество жизни.

CHARACTERISTICS OF DIFFERENT POINTS OF LIVING STATE OF THE POPULATION

Abstract: This article focuses on the essence of the concept of the standard of living of the population. Various points of view on the standard of living of the population were analyzed, and an attempt was made to clarify the essence of the concepts of "well-being" and "quality of life".

Key words: population standard of living, well-being, quality of life.

Kirish

"Aholi turmush darajasi" toifasi, ijtimoiy iqtisodiyot rivojlanishining kontseptual apparatida muhim o'rin tutadi. Bu kontseptual apparat tizimi, ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar, ularning shakllanishi, rivojlanishi shart-sharoitlari va omillarini tahlil qilish va baholash uchun kategorik-kontseptual qarashlarni jamlab shakllangan bo'lib, iqtisodiy tizimlar va ijtimoiy sohani rivojlantirish uchun ilmiy tadqiqotlar o'tkazishni maqsad qiladi.

Bu tizimning muhim qismi "aholi turmush darajasi" toifasidir, undan foydalanish esa iqtisodiy tizimlar va ijtimoiy sohaning rivojlantirilishiga yordam beradi. Bu toifa bandlik, aholiga daromad keltirish, va jamiyat tomonidan yaratilgan tovarlarni iste'mol qilish muddatlarini o'z ichiga oladi.

Tadqiqot metodologiyasi

"Aholining turmush darajasi" va iste'moli o'rtasidagi bog'liqlikni isbotlash tabiati va mazmuniga nisbatan xolislikni, ular o'rtasida sabab-natija munosabatlarini o'rnatish, aholi turmush darajasi va iste'moli o'rtasidagi munosabatlarni shakllantirish mexanizmini o'rganish talablarni qo'yadi. Bu esa o'rganilayotgan muammoning nazariy asoslarini ishlab chiqish va dissertatsiya tadqiqotining birinchi bobining mantiqiylikni ochib berishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Bozorga yo'naltirilgan jamiyatlarda iqtisodiy islohotlar odatda aholi daromadlarini oshirish va farovonligini oshirishga qaratilgan. Bu islohotlar daromadlar, ta'lim, sog'liqni saqlash, texnologiyalardan foydalanish va zarbalar ta'siridagi tengsizliklar odamlarning imkoniyatlari va tanlovlarida nomutanosiblikni keltirib chiqarishi maqsadida amalga oshiriladi.

Bozorga yo'naltirilgan iqtisodiyotlarda turmush darajasini oshirish talabning oshishiga, xususiy sektorning o'sishiga, kuchli o'rta sinfga va ijtimoiy barqarorlikka olib keladi. Iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish daromadlarni oshirish, turmush sifatini yaxshilash va investitsiya jozibadorligini oshirishga qaratilgan. Bu amallar ta'lim, sog'liq, transport, kommunikatsiyalar va boshqa sohalar uchun katta qo'shimcha imkoniyatlar yaratadi.

Cheklangan resurslarning adolatli taqsimlanishi, ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash esa jamiyatning barqarorligi va turmush darajasi uchun keng imkoniyat yaratadi. Bu bilan, insonlar o'zaro do'stlarcha aloqalarni mustahkamlash, turmush darajasini o'rganish va rivojlantirishni oshirishlari mumkin.

Iqtisodiyotni erkinlashtirish jarayonida turmush darajasi va ularning manbalarini rivojlantirish nazariy va amaliy izlanishlar talab qiladi. Bu, tizimli va muntazam iqtisodiy siyosat, investitsiyalarni rivojlantirish, innovatsiyalarga e'tibor qaratish, mehnat bozorini rivojlantirish, va xalqaro hamkorlikni kengaytirish orqali amalga oshirilishi mumkin.

Har bir mamlakat o'z siyosiy va ijtimoiy harakatlarni xalqning umumiy manfaatlarini, aholi turmush darajasini yaxshilash, va mustaqil mamlakatlar safidan joy olishga yo'naltirishi kerak. Bu esa o'z mamlakatingizda uning iqtisodiyotining, ijtimoiy hayotining va jamiyatning turmush darajasini oshirish uchun qanday qadam atishni tahlil qilishni talab qiladi.

2015-yilda o'tkazilgan so'rovlar dunyo yaxshilanmoqda yoki yomonlashayotgan ekanligi haqidagi javoblar mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy holatini ko'rsatadi. Misol uchun, Shvetsiyada 10% insonlar dunyo yaxshilanmoqda deb hisoblagan, AQShda esa bu ko'rsatkich 6%, Germaniyada esa 4% hisoblanadi. Bu esa turmush darajasi va hayot sifatining baxt, qulaylik, va baxtilik boyliklariga ko'rsatilgan sub'ektiv qarashlarni ko'rsatadi.

Turmush darajasi muammosi xalqaro tahlil tajribasida alohida o'rniga ega bo'lgan mavzulardan biri hisoblanadi. Xorijiy tadqiqotchilar turmush darajasi va iste'moli

darajasi muammolarini o'rganishda tuzatilgan tadqiqotlar esa ushbu muammolarga oid fikrlarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lganligini ko'rsatmoqda.

Turmush darajasi tahlili, o'z ichiga insonlar o'rtasidagi aloqalarni, ijtimoiy-iqtisodiy qarashlarni, va moddiy farovonlikni o'rganishda keng fokuslanadi. Mualliflar ekvivalent vaznlardan foydalangan holda turmush darajasi va iste'moli darajasini solishtirish orqali mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy xalqaro qadriyatlarini haqida o'z fikrlarini ifodalashmoqda.

Bu tahlillar o'rtasida turmush darajasi muammolari bilan bog'liq o'zaro ta'sir va munosabatlarning o'rnini aniqlash, ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish, va mamlakatni iste'moli sifatini oshirishda kutilayotgan jarayonlarni qanday amalga oshirish kerakligini tushuntirish mumkin.

Ushbu tadqiqotlar va tahlillar mamlakat rahbariyati, siyosatchilar, va ilmiy jamiyat uchun muhim bo'lib, ular mamlakatning turmush darajasi va iste'moli sifatini oshirish, mamlakatni xalqaro miqyosda islohotlarga tayyorlashda qanday qadam qilish kerakligini nazarda tutishga yordam beradi.

Xorijiy tadqiqotchilar tomonidan solishtirilgan bu tahlillar va natijalar, turmush darajasi va iste'moli muammolarini o'rganishda qaysi bosqichlarga ega bo'lishi kerakligini o'rganish uchun muhimdir. Bu esa mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va o'zaro munosabatlarni mustahkamlashga doir yo'nalishlarni belgilashda yordam beradi.

1.1.1-jadval.

O'zbekiston va xorij tadqiqotchilarning ilmiy ishlarida keltirilgan "turmush darajasi", "hayot sifati", "farovonlik" tushunchalarining talqinlari⁶⁴.

№	Ta'rif	Muallif
1	Aholining daromadlilik darajasi yalpi milliy mahsulotning aholi joniga nisbati bilan izoxlanadi.	X.X. Yaxshimuratova ⁶⁵
2	Tor ma'nodagi turmush darajasi – bu aholining moddiy boyliklar zmatlarni iste'mol qilishdagi yerishilgan darajasi. Keng ma'noda esa vatning yashashi uchun yaratilgan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar huasini o'z ichiga oladi.	N.M. Soatov, X. Nabiye, Ayubjonov ⁶⁶
3	...bu jismoniy, ma'naviy va ijtimoiy ehtiyojlarning rivojlanish asi, qondirilganlik miqyosi va ularni qondirish uchun yaratilgan niyatlarini aks ettiruvchi kompleks ijtimoiy-iqtisodiy kategoriyadir.	I.Toshmatova ⁶⁷
4	Kishilarning turmush darajasi deganda ular iste'mol qiladigan sulotlar miqdori va sifati tushuniladi.	Cleartax.in ⁶⁸
5	Hayot sifati kontseptsiyasi inson o'z hayotining ko'p jihatlarining kammalligini" qanday o'lchashini keng qamrab oladi. Bunday lashlar hayotiy voqealarga hissiy munosabat, hayot yo'lining	Edward Diener, Eunkook h, Richard E. Lucas, Heidi ith ⁶⁹

⁶⁴ Muallif ishlanmasi.

⁶⁵ Yaxshimuratova X.X. Aholi daromadi va turmush farovonligini oshirishning ayrim dolzarb masalalari // Orienss №12, 2022 – 476-481 betlar

⁶⁶ Soatov N.M., Nabiye X., Ayubjonov A.H. Statistika: Darslik. T.: Nashriyot 2019 530-543 betlar

⁶⁷ yuz.uz/uz/news/aholi_turmush_darajasi_qanday_baholanadi.

⁶⁸ cleartax.in/glossary/standard-of-living

	osi, ish va shaxsiy munosabatlardan qoniqishni o'z ichiga oladi.	
6	"Hayot sifati" atamasi tez-tez "farovonlik" sifatida ham tilga olinadi	Clarke, P. J., Marshall, V. Ryff, C. D. & Rosenthal, C. J.
7	Farovonlik odatda aholiga tegishli bo'lgan ob'ektiv turmush ko'rsatkichlarini tavsiflaydi, hayot sifati esa odamlarning o'z hayotini ob'ektiv baholashlari bilan chegaralanadi.	Smith, D. M. ⁷¹
8	Bizning oilamiz, hamjamiyatimiz va tug'ilgan joyimiz sifatli hayotni olib borishda muhim bo'lgan narsalar haqidagi qarashlarimizga ta'sir ko'rsatadi. Bizning shaxsiy va jamoaviy xotiralarimiz va hikoyalarimiz hayot haqidagi fikrlarimizni aniqlashda katta rol o'ynaydi. Biz "turmush darajasi" (turmush sifati) tushunchasini qayta tiklashdan ehtiyotkorlik bilan foydalanishimiz kerak, chunki yaxshi hayot ishlab chiqarish, taqsimlash va ta'minot qilish uchun tovar hisoblanmaydi.	Bryan H. Massam ⁷²
9	Hayot sifati - bu noaniq va qiyin, ammo keng qo'llaniladigan tushuncha bo'lib, uni aniq belgilash uchun izchillikni talab qiladi. Bundan tashqari, ba'zi tadqiqotchilar "turmush darajasi" tushunchasini aniqlash mumkin emas deb hisoblashadi.	Kenneth D. Keith ⁷³
10	Bu atamaning noaniqligining sabablaridan biri shundaki, uni aniqlashning bir necha xil usullari mavjud. Bu atama asosan jamoat fikri va "sifat" atamasining ijobiy ma'nolariga asoslanadi. Turmush darajasi bilan farqli o'laroq, mutaxassislar tomonidan qo'llanilishi ko'proq "sifat" ning ikkinchi lug'ati ta'rifiga qaratiladi, ya'ni biror narsaning asosiy xarakterini yoki tabiatini, ya'ni ijobiy yoki salbiy ta'siri mumkin bo'lgan narsani tasvirlashdir.	Morag Farquhar ⁷⁴

1.1.1-jadvaldagi berilgan ta'riflarni atroflicha tahlil qilsak: Yaxshimuratova Xasiyat Xudaybergenovna tomonidan aytilgan ta'rifda turmush darajasi aholining milliy mahsulotlarga jon boshiga qanday munosabati ifodalangan. Bu, aholining o'z mamlakatidagi mahsulotlarga qanday qadriyat berishi va ularni iste'mol qilish darajasini aks ettiradi.

Soatov N.M., Nabiyev X., Ayubjonov A.H ta'rifida turmush darajasi, moddiy boyliklar va xizmatlarni iste'mol qilishda aholining joylashgan darajasi haqida gaplashilgan. Bu jamiyatning o'zini yashash uchun yaratilgan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarni belgilaydi.

⁶⁹ Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. Subjective wellbeing: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*. 1999. - 125(2). 276- 302 betlar

⁷⁰ Clarke, P. J., Marshall, V. W., Ryff, C. D., & Rosenthal, C. J. Well being in Canadian seniors: Findings from the Canadian Study of Health and Aging. *Canadian Journal on Aging*.- 2000. -19 (02). 139-159 betlar

⁷¹ Smith, D. M. The geography of social well-being in the United States: An introduction to territorial social indicators. New York: Mc Graw-Hill. – 1973. 85 betlar

⁷² Bryan H. Massam Quality of life: public planning and private living *Progress in Planning* 58. -2002.141-227 betlar

⁷³ Keith, Kenneth D International Quality of Life: Current Conceptual, Measurement, and Implementation Issues' in Glidden, Laraine Masters (ed) *International Review of Research in Mental Retardation* 24, San Diego: Academic Press – 2001. 49 betlar

⁷⁴ Farquhar, Morag Definitions of Quality of Life: a Taxonomy, *Journal of Advanced Nursing*. – 1995.- Vol. 22, No. 3, 502-508 betlar

Iroda Toshmatova bergan ta'rifda jismoniy, ma'naviy va ijtimoiy ehtiyojlarning rivojlanish darajasi, qondirilganlik miqyosi va ularni qondirish uchun yaratilgan imkoniyatlarni aks ettiruvchi kompleks ijtimoiy-iqtisodiy kategoriyadir. Bu, aholining ma'naviy va jismoniy ehtiyojlari uchun qanday imkoniyatlarga ega bo'lishi haqida.

Clartax.in saytida yozilgan ta'rifda kishilarning turmush darajasi, ularning iste'mol qiladigan mahsulotlar miqdori va sifati haqida gaplashilgan. Bu, insonlar o'rtasidagi bo'yliklarning va mahsulotlarning qanday tarzda almashishini ifodalaydi.

Edward Diener, Eunkook M. Suh, Richard E. Lucas, Heidi L. Smithlar fikricha hayot sifati tushunchasi keng miqyosda qamrab oladi. Insonlar ko'plikning "mukammalligini" o'lchaydi va ularning hayotining jihatlari haqida hissiy reaksiyalarni, hayot sayohatining ma'nosini, ishdan qoniqishni va shaxsiy munosabatlarni ifodalaydi. Ayni paytda, bu ta'rifga alohida o'ramizda "turmush darajasi" (turmush sifati) tushunchasi qayta tiklash va uning muhimligini ta'kidlash uchun muvofiq ma'lumotlar mavjud.

Clarke, P. J., Marshall, V. W., Ryff, C. D. & Rosenthal, C. J ta'rifida "hayot sifati" atamasi, tez-tez tilga olinadi va "farovonlik" sifatida tasavvur qilinadi. Bu, insonlar uchun farovon hayotning qanday ko'rsatilishi, hissiyotlarni qanday ko'rsatishlari va bu atamaning o'zining ma'nolari haqida gaplashilgan.

Smith, D. M keltirgan ta'rifda farovonlik odatda aholiga tegishli bo'lgan ob'ektiv turmush sharoitlarini tavsiflaydi. Hayot sifati esa odamlarning o'z hayotini sub'ektiv baholashlari bilan chegaralanadi. Bu, turmush darajasi va hayot sifati orasidagi munosabatlarni ifodalaydi.

Bryan H. Massam ta'rifida oilamiz, hamjamiyatimiz va tug'ilgan joyimiz sifatli hayotni belgilashda muhim bo'lgan narsalar haqidagi qarashlarimizga ta'sir qiladi. Shaxsiy va jamoaviy xotiralarimiz va hikoyalarimiz hayot sifati haqidagi fikrlarimizni aniqlashda katta rol o'ynaydi. Turmush darajasi (turmush sifati) tushunchasini qayta tiklash va uning muhimligini ta'kidlash uchun muvofiq ma'lumotlar keltirilgan.

Kenneth D. Keith hayot sifati noaniq va qiyin, ammo keng qo'llaniladigan tushuncha bo'lib, uni aniq belgilash uchun izchillik va izchillikni talab qiladi. Ba'zi tadqiqotchilar "turmush darajasi" tushunchasini aniq belgilash mumkin emas deb hisoblab, bu ta'rifni o'zining noaniqligini ta'kidlaydi.

Morag Farquhar atamasining noaniqligining sabablaridan biri, uni ishlatishning bir necha xil usullari mavjudligi ifodalangan. Atama ishlatiladi jamoat hayoti juda erkin va "sifat" atamasining ijobiy ma'nolariga asoslanadi. Bu, atamaning ishlatilish usullari va uning o'zining ma'nolariga o'xshashligini ko'rsatadi. Bu tushunchalarni o'rganish, ularning jamiyat va insonlar uchun muhimligini aniqlashda yordam beradi.

Yuqoridagi ta'rif va tahlildan kelib chiqib bu 3 ta tushunchaga atroflicha to'xtalib, individual tarzda xulosa qilsak:

Hayot sifati, insonning o'z hayotini qiynaydigan yoki qoniqishmasligini, umrini boshqarish va his qilish usullarini aks ettiradigan tushunchadir. Bu tushuncha, insonning ma'noli va baxtli hayot olib borishiga, uning qonun qoidalari va qarashlariga qanday rioya etishiga, uning hayot rejalari va rejalari bilan bog'liqlikni ifodalaydi.

Hayot sifati insonning jismoniy, ma'naviy, ijtimoiy va iqtisodiy holatlariga ko'ra o'zgarishi mumkin. Bunda insonning his-tuyg'ulari, o'z-o'zi, oilasi, jamiyati va uning faoliyat sohasi keng jiddiy o'rin tutadi.

Biror inson uchun hayot sifati odamlar bilan yaxshi aloqalarni o'rnatish, amalga oshirish va yaratilishini ifodalaydi. Bu tushuncha odamlar o'z hayotlarini baxtli, muvaffaqiyatli va ma'noli qilishga yo'l qo'yimoqda yordam beradi. Hayot sifati, insonni yaratish, faoliyat va ijtimoiy bilimni o'rganishda, jamiyat bilan o'zaro munosabatlarni shakllantirishda o'z ahamiyatini ko'rsatadi.

Hayot sifati bilan bog'liq muhim nuqta, bu tushunchaning shaxsiy va subjektiv bo'lishidir. Har bir insonning o'z hayoti uning o'ziga xosdir va uning qanday e'tibor bermishligi, qanday maqsadlarga ega bo'lishi hayot sifatini aniq qiladi.

Bundan tashqari, hayot sifati jamiyat, madaniyat va shaxsiy rivojlantirishga ta'sir qiladi. Insonlar o'zgaruvchan va yangilanuvchan hayot sifatini o'rganish, uning o'zini rivojlantirish va yaxshi ko'rishni istagan yoki maqsadlarni amalga oshirish uchun yordam bera olishi mumkin.

Farovonlik darajasi, insonning hayotidagi farovonlik va baxtining miqdori bilan bog'liq tushunchadir. Bu tushuncha, insonning qandaydar baxtli va farovonlikni his qilishini, uning umr o'tganda o'z maqsadlariga yetishishini, uning o'z hayoti va unga tegishli holatlarining qoniqishmasligini ifodalaydi.

Farovonlik darajasi, insonning umr o'tganda qandaydar uning maqsadlariga erishganligi, uning o'z ichidagi yaxshi his-tuyg'ularini va uning xalqaro orqali qanday baxtli bo'lishini o'z ichiga oladi. Bu tushuncha, insonning o'z hayoti va unga tegishli xolatlarni baholashda subjektivdir va shaxsiy tajribalarga asoslangan.

Farovonlik darajasi, insonning yaratilgan dunyoqarash va doiralariga qanday qarashlarga ega bo'lishini, uning o'z faoliyati va ijtimoiy, iqtisodiy, jismoniy holati bilan qanday bog'liqlikda bo'lishini o'z ichiga oladi. Bu tushuncha insonning uning o'z maqsadlariga qanday miqdorda erishganligini, bu erishishda uning qanday qadr-qimmat paydo bo'lganligini tasdiqlaydi.

Bir inson uchun farovonlik darajasi, uning o'z hayotini qanday samarali va ma'nali qilishi, xayotni qanday o'rganish va rivojlantirishiga bog'liqdir. Farovonlik darajasi insonning xayoti va faoliyati uchun eng muhimdir, chunki bu tushuncha insonni boshqa insonlar bilan soliqarorlik va adolatli munosabatlarga olib keladi.

Turmush darajasi, insonning o'z oilasi va yaqin insonlar bilan o'zaro munosabatlari, o'z hayoti va o'ziga xos rejalari bilan bog'liq tushunchadir. Bu tushuncha, insonning o'z oilasi, o'z oilaviy, jamiyati va yaqin do'stlari bilan qanday munosabatlarga ega bo'lishini, ular bilan qanday o'zaro kelishishini, boshqalar bilan qanday adolatli va sodiq bo'lishini ifodalaydi.

Turmush darajasi, insonning oilaviy aloqalari va o'zaro munosabatlari, u bilan yaqin insonlar bilan o'zaro o'zaro muhabbat va qarindoshlik qilishi, uning oilasiga, jamiyati va do'stlariga qanday foydali bo'lishi tushunchasini o'z ichiga oladi. Bu tushuncha insonning qandaydar o'z oilasi va yaqin insonlari bilan o'zaro aloqalarni

shakllantirishi, ular bilan qanday turmush qurishi va ular bilan qanday kelishishini tasdiqlaydi.

Turmush darajasi insonning ijtimoiy o'zaro munosabatlari va tajribalari uchun ahamiyatga ega. Bu tushuncha, insonning o'z oilasi bilan yaqin insonlari, jamiyati, do'stlari bilan munosabatlarini o'rganish, rivojlantirish va unga qanday e'tibor qilishini ifodalaydi. Turmush darajasi, insonning oilasi bilan yaqin insonlari bilan o'zaro muhabbat va uning o'z oilaviy aloqalari uchun qanday faol bo'lishini ham tasdiqlaydi.

Turmush darajasi insonning jismoniy va ma'naviy baxtsizliklarga, muammonlarga, o'z oilasi va yaqin do'stlari bilan bo'lishi va ular bilan qanday yaxshi muhitda bo'lishini ham ifodalaydi. Bu tushuncha insonning o'z oilaviy aloqalarini o'rganishda, bu aloqalarni rivojlantirishda va turmushini yaxshi muhitda saqlashda yordam bera olish uchun muhimdir.

Xulosa

Hayot sifati: Hayot sifati, insonning o'z hayoti va uning jihatlari bilan bog'liq hissiyotlarini o'z ichiga oladigan tushunchadir. Bu, insonning yashash doirasi, maqbul va qoniqarli hissiyotlarini ifodalaydi. Hayot sifati odamlar o'rtasidagi aloqalarni, insonning jamiyatdagi o'rinini, o'z oilasi va do'stlari bilan munosabatlarini ta'riflashda muhim bo'ladi. Hayot sifati subjektivdir va har bir insonning shaxsiy tajribasi va qarashlari asosida o'zgaradi.

Farovonlik darajasi: Farovonlik darajasi, insonning umr o'tganda o'z maqsadlariga erishishining miqdori va shiddati bilan bog'liq tushunchadir. Bu tushuncha, insonning maqsadlarini qanday yaxshi rivojlantirganligini, uning kuch-qudratini, malakasini va erkinligini o'z ichiga oladi. Farovonlik darajasi insonning o'zini o'zlashtirishi, uning iste'mol qiladigan imkoniyatlarini aniqlashda muhimdir. Bu tushuncha, insonning turmush darajasini va ijtimoiy-iqtisodiy faoliyatini belgilaydi.

Turmush darajasi: Turmush darajasi, insonning boshqa insonlar bilan o'rtasidagi jismoniy, ma'naviy va ijtimoiy aloqalarni ifodalaydi. Bu tushuncha, insonning oilasi, yaqinlarining jamiyatdagi o'rinini, uning ijtimoiy aloqalarini, urf-odatlarini va taassurotini o'z ichiga oladi. Turmush darajasi, insonning oilasi va jamiyat bilan bog'liqlikni, uning o'z oilasidagi va jamiyati bilan munosabatlarini ta'riflashda muhim bo'ladi. Turmush darajasi tavsiflash, insonning jamiyatdagi o'z o'rinini aniqlashda yordam beradi.

Ular farqi:

- Hayot sifati subjektiv va insonning shaxsiy qarashlari bilan bog'liqdir.
- Farovonlik darajasi insonning o'z maqsadlariga erishishini o'z ichiga oladi va miqdori shiddatli o'zgarishi mumkin.
- Turmush darajasi insonning jamiyat va oila bilan bog'liq aloqalarini, munosabatlarini va o'z oilasining jamiyatdagi o'rinini ta'riflaydi.

Barcha tushunchalar insonning hayoti, o'z-o'zini aniqlashi va jamiyat bilan o'rtasidagi munosabatlarni tushuntirishda, shaxsiy rivojlantirishda muhimdir.

1. Turmush Darajasi va Hayot Sifati:

- Turmush darajasi, insonning oilasi va yaqin insonlar bilan o'zaro munosabatlari va hayotini qanday o'rganishi, o'z hayotini qanday rivojlantirishi, uchun kritik ko'rsatkichdir. Turmush darajasi insonning oilaviy aloqalarini, do'stlari bilan munosabatlarini va uning jamiyatdagi o'zlavhasini ifodalaydi.

- Hayot sifati, insonning o'z hayotini o'z qarashlari, qandaydir maqsadlarga yo'naltirilganligi, qanday faol bo'lishi, va uning o'zini qanday his qilishini ifodalaydi. Bu esa turmush darajasining tashqi ko'rinishini o'z ichiga oladi va insonni uning oilasi va jamiyati bilan qanday mazmunli aroqda saqlab qolishini tasdiqlaydi.

2. Turmush Darajasi va Farovonlik Darajasi:

- Farovonlik darajasi, insonning qandaydar baxtli va farovonlikni his qilishini, uning o'z maqsadlariga yetishishini, yaxshi his-tuyg'ularini va uning xalqaro orqali qanday baxtli bo'lishini ifodalaydi. Bu tushuncha insonning yashashi uchun tajribalarini, uning qandaydir muvaffaqiyatli bo'lishini o'z ichiga oladi.

- Turmush darajasi va farovonlik darajasi orasidagi bog'lanish esa insonning turmush darajasining yaxshi, qonuniy, va sodiqlikda bo'lishining farovonlik va baxtli hayotni ta'minlashga olib kelishi mumkinligini ko'rsatadi. Farovonlik darajasi, insonning turmush darajasi o'z ichiga oladi va uning oilasi, do'stlari bilan munosabatlari, turmush tarzi, va ular bilan o'zaro qanday aloqalarni o'rganishda muhim rol o'ynaydi.

Bundan kelib chiqadiki, biz "turmush darajasi" tushunchasini "hayot sifati" va "farovonlik" atamalarining ekvivalenti qilib ta'riflasak bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA SAYTLAR RO'YXATI

1. Yaxshimuratova X.X. Aholi daromadi va turmush farovonligini oshirishning ayrim dolzarb masalalari // Orienss №12, 2022 – 476-481 bb.
2. Soatov N.M., Nabiyev X., Ayubjonov A.H. Statistika: Darslik. T.: Nashriyot 2019 – bet
3. Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. Subjective wellbeing: Three decades of progress. Psychological Bulletin. 1999. - 125(2). 276- 302 betlar
4. Clarke, P. J., Marshall, V. W., Ryff, C. D., & Rosenthal, C. J. Well being in Canadian seniors: Findings from the Canadian Study of Health and Aging. Canadian Journal on Aging.- 2000. -19 (02). 139-159 betlar
5. Smith, D. M. The geography of social well-being in the United States: An introduction to territorial social indicators. New York: Mc Graw-Hill. – 1973. 85 betlar
6. Bryan H. Massam Quality of life: public planning and private living Progress in Planning 58. -2002.141-227 betlar
7. Keith, Kenneth D International Quality of Life: Current Conceptual, Measurement, and Implementation Issues' in Glidden, Laraine Masters (ed) International Review of Research in Mental Retardation 24, San Diego: Academic Press – 2001. 49 betlar

8. Farquhar, Morag Definitions of Quality of Life: a Taxonomy, Journal of Advanced Nursing. – 1995.- Vol. 22, No. 3, 502-508 betlar
9. yuz.uz/uz/news/aholi_turmush_darajasi_qanday_baholanadi.
10. cleartax.in/glossary/standard-of-living